

Nr 345.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående gäldande av vissa ersättningar för vid jagarolyckan å Hårsfjärden förlorade enskilda tillhörigheter; given Stockholms slott den 29 maj 1942.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 29 maj 1942.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld:

Vid jagarolyckan å Hårsfjärden den 17 september 1941 förlorade den å de förolyckade jagarna stationerade personalen liksom även ett antal å jagarna sysselsatta civila arbetare m. fl. vissa enskilda tillhörigheter. Genom beslut den 10 oktober 1941 medgav Kungl. Maj:t, efter framställning av marinförvaltningen, att ämbetsverket till de officerare och vederlikar, underofficerare och flaggkorpraler, vilkas beklädnad förlorats eller skadats vid tillfället i fråga, finge

för anskaffande av för tjänsten oundgängligen erforderlig utrustning i stället för den förstörda såsom förskott utbetala vissa närmare angivna belopp. Därvid förutsattes att, sedan personalen efter verkställd utredning tillerkänts ersättning för vid olyckstillfället förlorad eller skadad egendom, avräkning härå skulle ske med bekomna förskottsbelopp.

I skrivelse den 12 maj 1942 har *marinförvaltningen* anfört bland annat följande:

Undersökningarna angående orsakerna till olyckan hade ännu icke slutförts. Ehuru juridisk skyldighet att ersätta de uppkomna förlusterna icke kunde anses åligga kronan, funne dock ämbetsverket med hänsyn till föreliggande omständigheter, att skälig ersättning borde beredas de skadelidande. Härvid talade även den omständigheten att Kungl. Maj:t medgivit utbetalande av förskott till vissa av de skadelidande. För att fastställa skadornas omfattning hade marinförvaltningen gått i författning om upprättande av förteckningar över vid olyckan förlorade enskilda tillhörigheter. Sedan dylika förteckningar numera inkommit, hade konstaterats, att icke endast besättningarna å de tre förolyckade jagarna drabbats av förluster utan att även i flera fall förlust av enskild egendom inträffat genom de vid tillfället uppkomna eldsvådorna i land.

De inkomna förteckningarna hade genomgåts och granskats dels med avseende å angivna värden vid olyckstillfället å förlorade föremål, dels ock med hänsyn tagen till frågan om föremålen vore av sådan beskaffenhet, att de överhuvud borde bliva föremål för ersättning.

Vad först beträffade värdena å de förlorade persedlarna hade dessa värden med rätt stor säkerhet kunnat fastställas med ledning av de i bristförteckningarna lämnade uppgifterna. Härvid hade för kontroll av de av vederbörande skadelidande uppgivna värdena vid olyckstillfället — i vad avsåge beklädnads-persedlar och liknande, vilka persedlar utgjorde den största delen av förlusterna — de vid anskaffningen gällande inköpspriserna å varje förlorad persedel förhöjts med hänsyn till sedan anskaffningsåret inträdd prisstegring, varefter de sålunda erhållna värdena (= nyinköpsvärden vid olyckstillfället) reducerats i proportion till angiven förslitningsgrad. Härvid hade använts följande ungefärliga reduktionstal:

<i>Inköpsdatum:</i>	<i>Värdeökning högst:</i>
Före 1 januari 1940	30 procent
1 januari—31 december 1940	20 »
1 januari—17 september 1941	10 »

<i>Angiven förslitningsgrad:</i>	<i>Värde vid olyckstillfället i procent av nyinköpsvärdet:</i>
a. ny	100 procent
b. obetydligt begagnad	80 »
c. tämligen sliten	60 »
d. sliten	40 »
e. mycket sliten	20 »

Vad beträffade föremål av mera varaktig beskaffenhet — d. v. s. med den gränsdragning, som här gjorts, allt som icke kunde rubriceras såsom beklädnadsartiklar och liknande — syntes några liknande värderingsnormer icke kunna uppställas, men vid den granskning av uppgivna värden vid olyckstillfället, som av marinförvaltningen verkställdes, hade dock, såvitt möjligt, hänsyn även i dessa fall tagits till både den allmänna prisstegringen och värdeminskning genom förslitning eller långvarigt bruk.

De slutsummor, vartill marinförvaltningen sålunda kommit beträffande var och en av de av olyckan drabbade, funnes angivna såväl å varje bristförteckning som ock i en handlingarna i ärendet bifogad sammanställning under rubriken »Beräknat värde å förlorade enskilda tillhörigheter».

Rörande frågan om samtliga förlorade föremål borde ersättas av kronan eller om vissa grupper av föremål borde uteslutas från ersättning syntes följande böra framhållas: Samtliga ombordvarande måste — i synnerhet under rådande förstärkt försvarsberedskap, innebärande för de förolyckade jagarnas del bland annat, att de med endast mycket kort varsel måste vara beredda att löpa ut till eventuella krigshandlingar — ha varit medvetna om de speciella risker, som ombord medförda personliga tillhörigheter vore utsatta för, och därav föranletts att medtaga endast strängt nödvändiga föremål. Vidare syntes det ur kronans synpunkt knappast kunna anses motiverat att ersätta andra föremål än sådana, som varit nödvändiga eller åtminstone nyttiga för tjänsten ombord, eller som måste anses ha hört till normal personlig utrustning. Dessa synpunkter talade för en relativt sträng gallring i de inlämnade bristförteckningarna. Å andra sidan syntes emellertid böra framhållas, att i många fall — särskilt beträffande yngre officerare och fast anställt manskap — fartygen utgjort det egentliga hemmet för vederbörande och att därför någon möjlighet för ifrågavarande personer att förvara sina tillhörigheter å annan plats knappast förefunnits. Vidare syntes det vara även ett allmänt intresse, att trevnaden för personalen ombord bleve så stor som under rådande omständigheter vore möjligt, varför sådana förlorade privata föremål, som bidragit till trevnadens höjande, syntes böra bliva föremål för ersättning. Med stöd av sålunda anförda synpunkter framlade marinförvaltningen följande förslag:

A. Föremål som borde ersättas:

1. Beklädnad av alla slag. Denna grupp utgjorde den största delen av de förlorade föremålen (uppskattningsvis 90 procent eller mera).
2. Reservoirpennor och annan skrivmateriel.
3. Kuddar, filtar, lakan, örngott, handdukar, servietter, näsdukar och dylikt.
4. Förlovnings- och vigselringar.
5. Toilettartiklar av alla slag, sybehör.
6. Klockor.
7. Resväskor, portföljer, plånböcker, portmonnäer.
8. Vapen av olika slag.
9. Kikare, ritbestick och räknestickor (hos officerare och likställda).
10. Verktyg (civilarbetarna), ryggsäckar och dylikt (civilarbetarna).
11. Frisörens vid kustflottan hela utrustning.
12. Tjänstelitteratur (tjänstläroböcker, rullor m. m.).
13. Övrig litteratur (nöjeslitteratur, litteratur för enskild studieverksamhet m. m.). Borde ersättas intill ett belopp av högst 50 kronor för varje man, som förlorat dylik litteratur.
14. Idrottsartiklar av alla slag.
15. Fiskredskap av olika slag.
16. Musikinstrument av alla slag.
17. Tobak, cigaretter, pipor, tobakspungar, cigarettändare (högst 5 kronor) och cigarettetuier (högst 25 kronor).
18. Körkort. Borde ersättas med 2 kronor, d. v. s. stämpelavgiften för utfärdande av nytt exemplar av körkortet.
19. Schackspel, kortlekar, spelmarker.
20. Kontanter och frimärken. Borde ersättas intill ett belopp av högst 100 kronor för varje man, som medfört sådana.

B. Föremål som icke borde ersättas:

1. Obligationer av olika slag (försvars-, premie- o. s. v.), lottsedlar, pantkvitton.
2. Fotografier, fotografialbum, fotografiramar.
3. Rättegångshandlingar, novellmanuskript.
4. Tält.
5. Segelbåtar (förlagda vid jagarna. Värde: 1,500 kronor respektive 700 kronor), segel.
6. Oljemålningar och andra tavlor. Övriga prydnadsföremål av skilda slag m. m. (Ex.: ljusstakar, lampetter, bordsuppsatser och dylikt, minnesnålar, armband, ringar utom förlovnings- och vigselringar, plaketter, idrottsmärken, sigill).
7. Ombord medförd uppsättning av rostfria gafflar, knivar, skedar m. m. Värde: 120 kronor.
8. Skrivmaskiner.
9. Räknemaskiner, kontorsböcker m. m., avsedda för civil affärsverksamhet.
10. Ritbestick och räknestickor (manskap), ritbräden, vinkelhakar m. m., färglådor och dylikt; teckningsmateriel.

De till marinförvaltningen inkomna förteckningarna hade granskats och gallrats i enlighet med förestående förslag.

Då det måste förutsättas, att ett stort antal av de av olyckan drabbade innehaft brandförsäkringar för sin personliga lösegenom, hade marinförvaltningen infortrat utredning, i vilken utsträckning de förlorade effekterna varit försäkrade mot skada och förlust samt, där så varit fallet, till hur stor del av värdet ersättning enligt försäkringsbrev skulle utgå. De i anledning härav lämnade uppgifterna hade i ett mycket stort antal fall under ärendets handläggning i marinförvaltningen genom upplysningar under hand från vederbörande försäkringsgivare eller från vederbörande skadelidande kompletterats. Då marinförvaltningen ansåge, att i de fall där försäkring förefunnits sagda försäkring i första hand borde tagas i anspråk för täckande av förlusterna, hade marinförvaltningen i samtliga de fall, där så icke redan skett, anmodat vederbörande att hos försäkringsbolag, där försäkring innehades av vederbörande själv eller — i fall av mantalsskrivning hos föräldrar — av dessa, begära ersättning för sina förluster. Från försäkringsgivarehåll hade ifrågasatts, huruvida skyldighet att betala ersättning på grund av brandskadeförsäkring föreläge beträffande förluster vid nu ifrågavarande olycka. I samtliga fall (med undantag dock för ett fåtal lokalt begränsade brandstodsföreningar) hade dock försäkringsbolagen utbetalat ersättningar till de belopp, som i varje särskilt fall täckts av innehavd försäkring. De belopp, som därvid utbetalats, framginge av sammanställningen under rubriken »Utbetalat försäkringsbelopp».

I fråga om ersättning till sterbhusen efter de vid olyckan omkomna har marinförvaltningen anført, bland annat, att de omkomnas förlorade tillhörigheter — framför allt uniformer och andra beklädnadspersedlar — för de efterlevande knappast representerade samma värden eller vore av samma betydelse som motsvarande föremål för de överlevande av besättningarna. Dessutom vore de till marinförvaltningen inlämnade bristförteckningarna för de omkomna av naturliga skäl i många fall mycket ofullständiga, då de efterlevande icke känt till vad de omkomna medfört ombord. Att erhålla fullständiga uppgifter att läggas till grund för beräkning av de ersättningsbelopp, som härvid skulle utbetalas, syntes omöjligt. Slutligen hade i många fall redan ersättningar erhållits från försäkringsbolag (detta i allmänhet i de fall, där noggrannare uppgifter om förlusterna kunnat lämnas), och i åter andra fall hade

de efterlevande förklarar sig icke göra anspråk på någon ersättning, då de ansett sig icke ha gjort någon ekonomisk förlust.

Marinförvaltningen föresloge därför, att någon ersättning icke måtte utbetalas till sterbhusen för de omkomnas förlorade tillhörigheter. I anledning härav hade förteckningarna å de omkomnas personliga tillhörigheter icke genomgått och granskats på samma sätt, som ovan angivits för övriga inkomna bristförteckningar, samt ej heller medtagits i sammanställningen.

Under återopande av det anförda och under hänvisning till berörda sammanställning, som under rubriken »Föreslås erhålla» utvisade ett sammanlagt belopp av 75,301 kronor 1 öre, hemställde marinförvaltningen om medgivande att av under händer varande medel till var och en av här ifrågavarande personal förskottsvis utbetala i sammanställningen angivna belopp, tillhoppa 75,301 kronor 1 öre, att framdeles, då samtliga utgifter av liknande natur, vilka för- anletts av jagarolyckan, guldits på detta sätt, i ett sammanhang anmälas till ersättande.

I utlåtande den 23 maj 1942 har *statskontoret* anført, att de av marinförvaltningen förordade ersättningsgrunderna icke givit statskontoret anledning till erinran. Enligt ämbetsverkets mening funnes icke anledning att, såsom marinförvaltningen hemställt, låta kostnaderna förskottsvis bestridas med anlåtande av till marinförvaltningens förfogande stående medel, utan borde sagda utgifter slutligt regleras. Hinder syntes därvid icke möta att för ändamålet taga i anspråk innevarande budgetårs anslag till oförutsedda utgifter. Härför torde dock, då riksdagen för närvarande vore samlad, erfordras hänvändelse till denna. Statskontoret ansåge sig ock böra fästa uppmärksamheten därá, att enligt under hand inhämtade upplysningar å fjärde huvudtitelns anslag till extra utgifter för närvarande förefunnes en odisponerad behållning av i runt tal 200,000 kronor. Möjlighet erbjöde sig alltså för Kungl. Maj:t att, därest så skulle prövas lämpligt, för bestridande av förevarande kostnader anlita jämväl sistnämnda anslag.

I likhet med marinförvaltningen och statskontoret anser jag det befogat, att kronan till de skadelidande utgiver skäliga ersättningar i den mån skadorna icke täckas av försäkringar. De av marinförvaltningen föreslagna grunderna för beräkning av ersättningarnas storlek torde kunna godtagas, varför jag beräknar det för närvarande aktuella ersättningsbeloppet till i avrundat tal 75,300 kronor. Jag förutsätter att — därest vid fartygens bärgning persedlar, för vilka ersättning uppburits, tillvaratagas — ägarna må återfå dem mot erläggande av det belopp, vartill persedlarna efter tillvaratagandet kunna uppskattas. De av Kungl. Maj:t genom beslutet den 10 oktober 1941 medgivna förskottsbetalningarna böra i detta sammanhang regleras genom avräkning å de belopp, som utbetalas i enlighet med föreliggande förslag.

Ifrågavarande ersättningsbelopp, 75,300 kronor, bör med hänsyn till sin storlek knappast bestridas från fjärde huvudtitelns anslag till extra utgifter utan från det för innevarande budgetår å riksstaten uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter. Härtill lärer emellertid riksdagens medgivande böra inhämtas.

*Departements-
chefen.*

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att till gäldande av de av mig angivna ersättningarna må av det i riksstaten för budgetåret 1941/42 uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter utbetalas ett belopp av högst 75,300 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

A. Broberg.